

Záškoláctví

Záškoláctví – je neomluvená absence žáka základní či střední školy ve škole. Jedná se o přestupek, kterým žák úmyslně zanedbává školní docházku. Je chápáno jako porušení školního řádu a současně porušení školského zákona.

Legislativní rámec

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), v aktuálním znění;
- Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, v aktuálním znění;
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, v aktuálním znění;
- Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v aktuálním znění;
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v aktuálním znění;
- Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, v aktuálním znění;
- Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, v aktuálním znění.
- Metodický pokyn MŠMT „K jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví“ vydaný pod č.j. 10 194/2002 – 14.
- www.msmt.cz
- www.odrogach.cz
- Webové stránky příslušných krajských úřadů, jednotlivých škol a školských zařízení (školní řády)

Kategorie záškoláctví:

- Pravé záškoláctví – žák se ve škole neukazuje, ale rodiče si myslí, že do školy chodí;
- Záškoláctví s vědomím rodičů – na této formě se podílí několik typů rodičů, jejichž hlavními charakteristikami je buď odmítavý postoj ke škole nebo přílišná slabost ve vztahu k dítěti či závislost na pomoci a podpoře dítěte v domácnosti;
- Záškoláctví s klamáním rodičů – existují děti, kteří dokážou přesvědčit rodiče o svých zdravotních obtížích, pro které nemohou jít do školy a rodiče jim absenci omlouvají pro tyto zdravotní důvody, tento typ záškoláctví je však obtížně rozlišitelný od záškoláctví s vědomím rodičů;
- Útěky ze školy – žáci do školy přijdou, nechají si zapsat přítomnost a během vyučování na několik hodin odejdou, přičemž zůstávají v budově školy nebo ji na krátkou dobu opustí;
- Odmítání školy – některým žákům činí představa školní docházky psychické obtíže, např. v důsledku problémů ve škole souvisejících s obtížností učiva, při strachu ze šikany, či výskytu školní fobie nebo deprese;

Rizikové faktory – **společnost** (negativní vzory v okolí, nezaměstnanost atd.), **osobnost jedince** (hledání náhradního uspokojení při citové deprivaci, dítě je ve stresu atd.), **škola** (vysoký počet žáků ve třídě, projevy šikanování na školách, povyšování žáka s mimořádnými vědomostmi a schopnostmi, osobnost pedagoga atd.), **rodina** (zanedbávající, příliš autoritativní nebo příliš liberální výchova, nejednotnost výchovného působení, zaměstnanost rodičů atd.), **vrstevnické prostředí, místní komunita** (party s negativním cílem činnosti, nedostatečná nabídka volnočasových aktivit v komunitě atd.);

Projektivní faktory – **společnost** (kvalitní úroveň školy, pozitivní vzory ve společnosti, atd.), **osobnost jedince** (rozvoj schopností dítěte, svědomitost, citová stabilita atd.), **škola** (zdravé

klima školy a třídního kolektivu, podpora učitele, včasná diagnostika výukových obtíží a náprava motivace k učení, včasná systematická a efektivní specifická primární prevence atd.), **rodina** (dobré vztahy v rodině, otevřená komunikace, kvalitní a podnětné rodinné prostředí atd.), **vrstevnické prostředí, místní komunita** (kvalitní a pestrá nabídka volnočasových aktivit jak v mimoškolní činnosti, tak v místě bydliště);

Kdo řeší záškoláctví?

- Školní poradenské pracoviště
 - školní psycholog;
 - školní metodik prevence;
 - výchovný poradce;
 - speciální pedagog;
- Pedagogicko-psychologická poradenství;
- Střediska výchovné péče;
- Oddělení sociálně právní ochrany dětí;
- Policie České republiky.

Primární prevence

- Nespecifická primární prevence – prostřednictvím školního vzdělávacího programu posilovat u žáků kladný vztah ke škole, vzdělání, svým spolužákům a učitelům atd.;
- Všeobecná primární prevence – důsledné seznámení žáků a rodičů se školním řádem příslušné školy, s preventivní strategií a Minimálním preventivním programem atd.;
- Specifická primární prevence – včasné zahájení preventivních programů pro rizikové jedince či skupiny atd.;

Ukázka:

Školní řád ZŠ

<http://www.zstaborska.cz/o-skole/skolni-rady/skolni-rad/#prava-a-povinnosti-zaka>

Školní řád SŠ

<http://www.ssposbrno.cz/component/attachments/download/4>

Doporučené postupy hlediska pedagoga

- Vyšetření příčin záškoláctví; problém včas rozpoznat;
- Spolupráce rodičů, učitele a poradenských pracovníků školy;
- Pomoc integrovat žáky zpět do školy;

Doporučené postupy pro učitele

- Co nejdříve odhalit záškoláctví. Při hledání příčin záškoláctví spojit se s rodiči, případně psychologem.
- Pokud je záškoláctví důsledek neúnosné školní situace, navodit změnu.
- Rozmáhá-li se záškoláctví ve velkém je nutné spolupracovat s pedagogicko-psychologickou poradnou a centry.
- Učit se v třídním kolektivu vyčíst, jaké postavení má problémový žák.
- Pomoci dítěti při návratu do třídy. Doprovodit ho při prvním vstupu do kolektivu. Nemluvit o tom. K vyřešenému případu se již nevracet a neprojevat nedůvěru. Domluvit se s rodiči na spolupráci – předcházení případně dalšímu záškoláctví.
- Učitel by měl smazat všechny předchozí špatné zkušenosti s problémovým žákem, zbavit se

předsudků a postavit všechny žáky na stejnou „startovní čáru“.

Nevhodné postupy

- Nedůslednost učitelů v dodržování školního řádu, nastavených pravidel tříd, špatná komunikace s vedením školy, kolegy, žáky.
- Nejednotný, pseudohumánní přístup pedagogů v dodržování nastavených pravidel ve vztahu k řešení záškoláctví.
- Nekompetentní (mocenská, neprofesionální, žádná) komunikace s rodiči, zákonnými zástupci žáků.
- Obavy ze setkání s rodiči.

Řešení neomluvené absence

- Do 10 neomluvených vyučovacích hodin – se zákonným zástupcem žáka třídní učitel formou pohovoru.
- Více než 10 neomluvených hodin – svolává ředitel školy školní výchovnou komisi (ředitel školy, zákonný zástupce, třídní učitel, výchovný poradce, zástupce orgánu sociálně-právní ochrany dětí, školní metodik prevence, zástupce rady školy, popř. další odborníci).
 - Podle § 31 zákona č. 561/2004 Sb. může být uloženo výchovné opatření (napomenutí třídního učitele, důtka třídního učitele, důtka ředitele školy).
 - Tato opatření zpravidla předcházejí před snížením stupně z chování.
- Neomluvená nepřítomnost přesáhne 25 hodin – zasílá škola oznámení o zanedbání školní docházky s náležitou dokumentací orgánu sociálně-právní ochrany dětí nebo pověřenému obecnímu úřadu.

10 mýtů záškoláctví

- ❑ Záškoláci jsou především děti líné, kterým vyhovuje zahálčivý způsob života.
- ❑ Hlavním důvodem záškoláctví je nezájem žáků o vzdělávání.
- ❑ Záškoláctví má především skupinový charakter a je spojené s touláním se venku.
- ❑ Nám se to nemůže stát.
- ❑ Záškoláctví se drammatizuje, bylo tu vždy.
- ❑ Záškoláctví je spojeno s nižším intelektem žáků.
- ❑ Vina je především na záškolácích samých.
- ❑ Záškoláctví se téměř vždy odhalí a je spojené s „výchovnými“ opatřeními.
- ❑ Nejúčinnějším prostředkem při řešení záškoláctví je důsledná kontrola záškoláků a potrestání jejich záškoláctví.
- ❑ Škola dělá co může, řešit by to měli jiní.

Doporučená literatura

Metodický pokyn MŠMT č.j. 10 194/2002 – 14 k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví, ze dne 11. března 2002.

Jedlička, R. a kol. Děti a mládež v obtížných životních situacích. Praha : Themis, 2004.

Jedlička, R., Kořa, J. Aktuální problémy výchovy. Praha : Karolinum, 1998.

Kyriacou, Ch. Řešení výchovných problémů ve škole. Praha : Portál, 2004.

Lazarová, B. Netradiční role učitele. O situacích pomoci, krize a poradenství ve školní praxi. 2. vyd. Brno : Paido, 2008.

Matoušek, O. Mládež a delikvence. Praha : Portál, 2003.

Vágnerová, M. Psychopatologie pro pomáhající profese. Praha : Portál, 2004.